

UNA PERSECUCIÓ ENDÈMICA

El govern d'Erdogan escriu el darrer capítol
de la història de Turquia contra la premsa lliure

TEXT **ESTHER MOLAS**



Recep Tayyip Erdogan, president de Turquia, quan encara era primer ministre.

El govern del president Recep Tayyip Erdogan està perseguint bona part de la premsa turca sense concessions. La situació és desesperant i preocupant, sobretot arran del fallit cop d'Estat del passat mes de juliol. Ara bé, la manca de llibertat de premsa no és un problema nou en aquest país d'història convulsa. En realitat, els problemes amb els periodistes s'arrossegueu des de la mateixa fundació de la república actual. En els darrers temps, però, tot això s'ha agreujat, malgrat que hi ha nombroses veus, silenciades al país, que ho denuncien.

La llibertat de premsa i la llibertat d'expressió no existeixen actualment a Turquia, sota el règim d'Erdogan. Els fets ho demostren: més d'un centenar de mitjans esborrats del mapa, milers d'acomiadaments en mitjans diversos, més de 700 carnets de premsa retirats i més de 150 periodistes empresonats a terres turques. Tot això està passant des del fallit cop d'Estat del mes de juliol de 2016. La retirada de passaports, la censura a Internet i

Gülen. Hi ha una premsa silenciada i una premsa comprada. El periodisme turc està ara mateix a la UVI en estat vegetatiu. Una de les darreres víctimes és el periodista Hamza Yalçın, detingut i empresonat a Can Brians des del 3 d'agost per una ordre de detenció internacional per haver criticat Erdogan

La situació, greu, va més enllà de la premsa. Tal com denuncia Amnistia Internacional, “des del fallit cop d'estat de juliol, estudiants i professors, periodistes i escriptors que es pronuncien contra el govern corren el

perill de ser sotmesos a una investigació criminal i a un judici, a més de patir actes d'intimidació, fustigació i censura”.

les lleis (restrictives) i el model d'empreses periodístiques explica la censura i la manca d'independència dels mitjans de comunicació a Turquia.

En temps de l'imperi otomà, l'Estat va ser el primer impulsor de l'activitat periodística per tal d'informar la població dels esdeveniments a la regió amb l'objectiu de contrarestar aquelles informacions que poguessin ser incompletes o que busquessin anar en contra dels interessos de l'imperi.

Pels volts dels anys 1860, es van produir les primeres lleis de regulació de la professió periodística que ja en limitava la pràctica i incloïen certes prohibicions. Malgrat que la constitució otomana de 1876 incloïa un article sobre la llibertat de premsa –dins els límits establerts per la llei–, la censura va ser utilitzada freqüentment i molts periodistes d'aquella època van haver d'exiliar-se sota el mandat del sultà Abulhamid II (1876-1909).

Amb la proclamació de la segona constitució otomana l'any 1908, bona part dels

EL GOVERN D'ERDOGAN HA EMPRESONAT MÉS DE 150 PERIODISTES I HA RETIRAT MÉS DE 700 CARNETS DE PREMSA

xarxes socials o la caça de bruixes contra el col·lectiu periodístic progressista està a l'ordre del dia.

Juntament amb els acomiadaments massius, el govern d'Erdogan ha utilitzat tàctiques d'asfíxia financera per fer desaparèixer mitjans crítics, que sempre relaciona amb o sense fonament amb el moviment kurd o els seguidors del clergue Fetullah

UN PROBLEMA HISTÒRIC

La llibertat de premsa a Turquia ja estava amenaçada des de molt abans de la fundació de la moderna República de Turquia l'any 1923. La interrelació entre l'Estat,



Dilek Dünder, esposa de Can Dünder, ajuda a retenir a Murat Sahin, que va intentar atemptar contra el seu marit a la sortida de la vista del judici. Foto: Can Erok

S'UTILITZEN TÀCTIQUES D'ASFÍXIA FINANCERA PER FER DESAPARÈIXER MITJANS DE COMUNICACIÓ CRÍTICS AMB EL GOVERN

propietaris de diaris es van alçar contra l'obligatorietat d'enviar a l'Estat l'edició diària per a la supervisió. El 24 de juliol d'aquell any, és encara recordat avui dia com a la “festa dels periodistes”. L'any següent, es va reformar el codi periodístic permetent-hi la supressió d'un article que obligava a demanar una llicència a l'Estat per tal de publicar un nou diari,

tan sols seria necessari notificar-ho. Sota el nou codi, l'únic motiu pel qual el govern podia ordenar el tancament d'un diari, seria l'insult de qualsevol minoria nacional o religiosa. Tanmateix encara no existia a l'època una clara pràctica periodística independent. Ser periodista i membre d'un partit polític no constituïa un problema ètic.

CONTRA ELS CRÍTICS

El nombre de diaris va començar a davallar a partir de 1910 a mida que el partit al poder consolidava l'hegemonia. Mentre que, el 1908, a Turquia hi havia 353 diaris en circulació, l'any 1910, van passar a ser-ne 130 i a començament de la Primera Guerra mundial tan sols quedaren vuit capçaleres al país.

EMPRESONATS I EXPOSATS

La mostra itinerant “Expression Interrupted” exhibeix més de 150 periodistes i escriptors turcs que actualment estan empresonats. El denominador comú és que les persones de la mostra són a la presó per exercir el dret constitucional d'expressar-se. Aquesta exposició es va inaugurar, al maig, a la seu del Parlament Europeu, a Brussel·les, en el context del Dia Mundial de la Llibertat de Premsa, gràcies a la feina dels organitzadors i eurodiputats i eurodiputades Rebecca Harms, Alexander Graf Lambsdorff, Kati Piri, Marju Lauristin, Terry Reintke i Bodil Valero. La mostra està dissenyada per Bülent Erkmen, conegut dissenyador gràfic turc, i està comissariada per la Platform For Independent Journalism (P24), de la qual en Hasan Cemal n'és el president fundador. Per a més informació, cal contactar amb la pàgina web www.platform24.org o el twitter @P24Punto24.

Amb la caiguda de l'imperi Otomà i l'arribada al poder de Mustafa Kemal Atatürk, fundador de la moderna República de Turquia, la llibertat de premsa va ser reinstaurada temporalment. Arran de la supressió de l'alçament de Sheikh Said al sud-est del país, l'any 1925, amb l'objectiu de fer reviure l'antic califat islàmic, el govern d'Atatürk va promulgar dures lleis contra tot tipus d'oposició al procés de construcció de l'estat kemalista.

EN AQUEST PAÍS LA LLIBERTAT DE PREMSA HA ESTAT AMENACADA DES DE MOLT ABANS DE LA FUNDACIÓ DE LA MODERNA REPÚBLICA DE TURQUIA EL 1923

Com a conseqüència d'això, molts periodistes crítics van ser apartats o van haver d'exiliar-se i diversos directors de diaris

van ser detinguts. Amb la introducció de l'alfabet llatí, una de les reformes modernitzadores més importants d'Atatürk, es va prohibir la publicació de diaris en alfabet àrab, cosa que va fer disminuir la circulació total de diaris, fet pel qual van ser compensats.

La censura durant aquella època era entesa com a necessària per tal de fer front a les veus contràries al republicanisme kemalista. Aquells diaris que actuessin en contra de la nació serien prohibits sense necessitat d'una ordre judicial. La majoria d'editors de diaris

eren alhora membres del Partit Republicà del Poble d'Atatürk. Tanmateix, Yunus Nadi, fundador del diari *Cumhuriyet* (*La*

República), va posar de manifest la neutralitat i independència del diari respecte del govern i els seus partits, tot declarant-se defensors i representants de la república turca.

AUTORITARISME I CONTROL

Amb la mort d'Atatürk i l'esclat de la Segona Guerra mundial, en què Turquia va adoptar una posició neutral, la premsa va quedar controlada completament per l'Estat per raons de seguretat nacional.

En acabar la guerra, el partit republicà va suavitzar la censura periodística. L'arribada al poder, l'any 1950, del Partit Demòcrata d'Adnan Menderes, de dretes i moderadament religiós, va anar acompanyada d'un codi periodístic de to liberal. Es va eliminar l'obligació d'obtenir el permís

VEUS SILENCIADES

Can Dündar i Dogan Tiliç, guardonats recentment a Catalunya

El periodista Can Dündar (Ankara, 1961) actualment viu exiliat a Berlín. Periodista turc de prestigi, Dündar va estar en el punt de mira d'Erdogan a partir dels seus articles sobre els esdeveniments al parc Ghezi, desobediència espontània de moltes persones que va tenir lloc, l'estiu de 2013, per protegir el petit parc situat al cor d'Istanbul.

Erdogan, indicant els periodistes que van criticar la intervenció policial, va dir "maleït sigui aquest periodisme" i després molts professionals van ser acomiadats, entre ells Dündar, llavors columnista de *Milliyet*. A principi de 2015, quan Dündar dirigia *Cumhuriyet* (prestigiós diari de centre-esquerra, el primer diari de la República Turca) l'odi cap a la premsa crítica es va accentuar des del govern d'Erdogan. Llavors, quan Dündar va publicar imatges que demostraven que el Servei d'Intel·ligència Turca enviava armes als gihadistes de Síria el van titllar de "traïdor a la pàtria" i van arrestar i empresonar tant Dündar com Erdem Gül, una altra periodista crítica, acusant-los de formar part d'una organització terrorista,

DÜNDAR ES VA HAVER D'EXILIAR A BERLÍN DESPRÉS QUE L'EMPRESONESSIN I INTENTESSIN ASSASSINAR-LO

d'espionatge i de revelació de documents confidencials, fet pel qual s'enfrontaven a una petició de cadena perpètua. Dündar va ser condemnat a cinc anys i deu mesos de presó. Davant això, els periodistes turcs es manifestaren al carrer exigint l'alliberament immediat de Dündar i Gül. Molts col·legues turcs van denunciar els fets des de la Union of Turkish Bar Associations. I van anunciar que demanarien a magistrats i fiscals una investigació judicial.

Gràcies a les pressions, finalment, els dos periodistes van ser alliberats després de cinc mesos a la presó. Però, el 6 de maig, Murat Sahin va disparar contra Dündar a la sortida de la vista del judici. Per sort, no el va ferir i la seva dona Dilek va ajudar a retenir-lo. L'agressor va sortir de la presó, pocs dies després, i Dündar va abandonar Turquia en direcció a Berlín. Des d'allà, ha fundat el diari digital *Özgürüz* (*Som lliures*), en alemany i en turc. La seva dona, Dilek, no pot sortir de Turquia i el seu fill Ege viu a Londres.

Can Dündar ha rebut molts premis al llarg de la carrera periodística, però li va fer especial il·lusió recollir el Premi



Can Dündar amb el Premi Ernest Udina lliurat el 29 de juny a Barcelona.

Ernest Udina a la trajectòria europeïsta 2017, que atorga anualment l'Associació de Periodistes Europeus de Catalunya. El president, José María Martí Font, va declarar que Dündar "representa la Turquia que pot seguir aspirant a formar part del projecte europeu".

EXPLICAR LA VERITAT

D'altra banda, en el III Simposi Llibertat de Premsa, que va tenir lloc el 4 i 5 de maig, a Lleida, el convidat a donar la conferència de clausura va ser el periodista turc Dogan Tiliç. El corresponsal de l'Agència EFE a Turquia, des de fa dues dècades, va defensar el periodisme com la professió d'explicar la veritat del que succeeix. "Ens hem d'unir per defensar la llibertat de premsa que va lligada a la democràcia. La llibertat de premsa és un afer que ens afecta a nivell internacional i s'ha d'actuar conjuntament. Els poderosos ens volen espantar, ja que saben que la por es contagia, però el coratge també s'encomana", va comentar.

Tiliç, també guardonat amb el VII Premi Internacional de Llibertat de Premsa de la Universitat de Màlaga a proposta de la Càtedra Unesco de Comunicació, va denunciar que "molts *blocaires* i *trols* estan pagats per les grans companyies per tal de controlar la informació i l'opinió". "A Turquia, les preguntes no són gairebé mai ben vingudes", va afegir.

El simposi va ser organitzat per la Demarcació de Lleida del Col·legi de Periodistes de Catalunya i la Universitat de Lleida, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Lleida, entre altres institucions.



Manifestació el passat febrer demanant la llibertat de Deniz Yücel, corresponsal a Turquia del *Die Welt*, el primer periodista estranger en presó preventiva després del fallit cop d'Estat. Foto: Euronews

del govern sobre la línia editorial del diari i va atorgar drets socials als periodistes.

Malgrat el tancament del diari *Ulus*, lligat al partit republicà, el naixement de diaris com *Hürriyet* i *Milliyet*, encara en circulació, va donar pas a un periodisme de caire comercial gràcies als subsidis del govern.

ENTRE 1960 I 1983, EL PERÍODE DELS COPS D'ESTAT, ES VAN ASSASSINAR, TORTURAR I EMPRESONAR PERIODISTES I INTEL·LECTUALS

Aquesta pràctica, però, va ser utilitzada tot seguit per controlar els diaris, afavorint-ne uns per damunt d'uns altres. L'any 1955, es va instaurar la llei marcial, que anul·lava els drets i llibertats dels periodistes, com a resposta als incidents del 6 i 7 de setembre en què un grup va atacar la minoria grega i altres minories no musulmanes a Istanbul després que una bomba esclatés a prop de la casa on va néixer Atatürk a Salònica. Després es va saber que el mateix Partit Demòcrata n'estava al darrere.

El període entre 1960 i 1983, conegut com el període dels cops d'Estat, va estar

marcat per l'assassinat, la tortura i l'empresonament de periodistes i d'intel·lectuals turcs. Els successius cops d'estat van anar acompanyats de dictadures militars que van interrompre el camí democràtic de Turquia. El cop d'estat de 1980 encapçalat pel general Kenan Evren i, en concret, la constitució de 1982, esmenada força

vegades, conté un seguit d'articles que soscaven enormement el dret a la llibertat d'expressió al país. Moltes de les lleis que regeixen la

seguretat nacional i la integritat territorial de l'estat permeten una interpretació prou àmplia i ambigua, la qual ha donat lloc a abusos amb la seva aplicació.

PERIODISTES ENTRE REIXES

La majoria de periodistes empresonats a Turquia avui en dia ho estan sota aplicació de l'article 314 del codi penal turc o sota la llei antiterrorista. La llei antiterrorista considera com a delictes "imprimir o publicar declaracions o anuncis d'organitzacions terroristes". La llei s'adreça a aquells que distribueixen propaganda terrorista, si

bé deixa oberta la possibilitat de processar tots aquells periodistes que cobreixin les activitats d'organitzacions terroristes.

La mateixa llei també considera com a terrorista tot aquell o aquella que sigui membre d'una organització que tingui com a objectiu canviar els atributs de la República. Mentre el govern d'Erdogan assegura que els periodistes en qüestió són a la presó pel fet d'estar involucrats en activitats il·legals, associacions defensores dels periodistes no consideren que hi hagi suficient proves per determinar-ne la culpabilitat.

La solució passa, d'una banda, per una reforma de les lleis que elimini els buits legals que permeten l'enjudiciament dels opositors polítics i, de l'altra, per una reforma judicial que permeti un procés legal com cal.

La regressió de la llibertat de premsa sota el govern de l'AKP en els darrers catorze anys no es pot entendre sense fer una mirada enrere a la història del país. La història ens demostra com la llibertat de premsa ha estat sacrificada en pro de la unitat i integritat del país. Ç